

วิเคราะห์ผลต่อการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม
ในร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521

ท่ามกลางความเห็นที่แตกต่างหลากหลายกันในเรื่องปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา นั้น รัฐบาลโดยการนำของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีได้ตัดสินใจให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ตามที่สหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องให้ประเทศไทยดำเนินการ ทั้งนี้ เพื่ออนุวัติการสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2509 ข้อ 5(2) ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองด้านลิขสิทธิ์แก่สหรัฐอเมริกา ซึ่งจะทำให้สนธิสัญญาดังกล่าวมีผลใช้บังคับในกฎหมายและในศาลไทยได้ ซึ่งการอนุวัติการสนธิสัญญา ดังกล่าวนั้นจะต้องมีการออกกฎหมายภายในมารองรับตามมาตรา 162 วรรค 2 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 เนื่องจากประเทศไทยใช้ทฤษฎีทวินิยม (Dualism) ซึ่งมีหลักอยู่ว่ากฎหมายระหว่างประเทศกับกฎหมายในประเทศเป็นคนละระบบ ดังนั้น โดยธรรมชาติของเนื้อหากฎหมายระหว่างประเทศจึงไม่อาจนำมาใช้ภายในประเทศได้โดยตรง ถ้าต้องการจะนำมาใช้จะต้องมีการแปลงรูป (Transformation) ให้กลายเป็นกฎหมายภายในเสียก่อน เมื่อสนธิสัญญาทางไมตรีฯ ดังกล่าวเป็นสนธิสัญญาที่จะต้องมีการออกกฎหมายบังคับการให้เป็นไปตามสนธิสัญญาจึงต้องปฏิบัติตามขั้นตอนหรือกระบวนการของรัฐธรรมนูญให้ถูกต้องด้วย ซึ่งขั้นตอนหรือกระบวนการตามรัฐธรรมนูญนั้น อาจสรุปได้เป็น 3 ขั้นตอน¹ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

1. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, "กรณีร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ การละเมิดรัฐธรรมนูญ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์? หรือโดยจงใจ??", มติชน, 26 เมษายน 2531, หน้า 3.

รัฐบาลไทยในฐานะฝ่ายบริหารจะไปดำเนินการเจรจาตกลงกับรัฐต่างประเทศ และอาจให้สัตยาบันสนธิสัญญาต่อประเทศคู่สัญญานั้นได้ หากมีความมั่นใจว่ารัฐสภาจะให้ความเห็นชอบต่อสนธิสัญญาในขั้นตอนที่ 2 และรัฐสภายอมออกกฎหมายอนุวัติการสนธิสัญญาดังกล่าวให้ในขั้นตอนที่ 3 หากไม่มั่นใจรัฐบาลจะรอให้มีการให้สัตยาบันภายหลังที่ผ่านขั้นตอนที่ 2 และ 3 แล้ว เพื่อจะได้ไม่ต้องรับผิดชอบต่อประเทศคู่ภาคีอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะการให้สัตยาบันแก่ประเทศคู่สัญญาจะก่อให้เกิดพันธกรณีระหว่างประเทศขึ้น กล่าวคือ ทำให้สนธิสัญญานั้นมีผลบังคับใช้ผูกพันภาคีและภาคีต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาโดยสุจริตตามหลัก Pacta Sunt Servanda ตามมาตรา 26 ของอนุสัญญากรุงเวียนนา ว่าด้วยสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 หากรัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบหรือไม่ยอมออกกฎหมายอนุวัติการให้ในกรณีเช่นนั้น ประเทศไทยจะมีความผูกพันกับประเทศภาคีอีกฝ่ายหนึ่งในความรับผิดชอบระหว่างประเทศเท่านั้น แต่สนธิสัญญาดังกล่าวยังไม่มีผลบังคับได้ในกฎหมายไทยและศาลไทย

ขั้นตอนที่ 2

หากรัฐบาลต้องการจะให้สนธิสัญญาดังกล่าวนั้นมีผลบังคับได้ในกฎหมายและในศาลของประเทศไทยก็ต้องดำเนินการเสนอสนธิสัญญานั้นให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบก่อน ขั้นตอนนี้เรียกว่า "การให้ความเห็นชอบตามรัฐธรรมนูญ" (constitutional ratification) ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบโดยเสียงข้างมากและหากรัฐสภาใช้ระบบ 2 สภา คือ ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา สภาทั้งสองจะต้องประชุมร่วมกันในการพิจารณาให้ความเห็นชอบ (ตามนัยของมาตรา 162 วรรคสอง และมาตรา 143(12) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521)

ขั้นตอนที่ 3

เมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาตามขั้นตอนที่ 2 แล้ว รัฐบาลจะต้องดำเนินการเสนอร่างกฎหมายเพื่ออนุวัติการสนธิสัญญาดังกล่าว ตามลำดับขั้นตอนของการออกกฎหมายธรรมดาที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีผลเป็นกฎหมายไทยและฟ้องร้องในศาลไทยได้ ขั้นตอนนี้เรียกว่า "การออกกฎหมายเพื่ออนุวัติการตามสนธิสัญญา" (legislative implementation)

ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 หัวข้อ 4.1 ก ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่มี การนำเสนอสนธิสัญญาดังกล่าวเสนอขอความเห็นชอบจากรัฐสภา หรือมีการออกพระราชบัญญัติเพื่อ อนุมัติการสนธิสัญญาดังกล่าว ดังนั้น หากจะมีการออกพระราชบัญญัติเพื่ออนุมัติการสนธิสัญญาทาง ไมตรีฯ ดังกล่าว รัฐบาลจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 162 วรรค 2 ก่อน กล่าวคือ จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนของรัฐธรรมนูญในขั้นตอน ที่ 2 ที่กล่าวมาข้างต้น โดยจะต้องเสนอสนธิสัญญาดังกล่าวให้รัฐสภา คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาประชุมพิจารณาร่วมกันให้ความเห็นชอบเสียก่อนแล้วจึงจะดำเนินการตามขั้นตอนที่ 3 คือ ออกกฎหมายอนุมัติการ ดังนั้น หากรัฐบาลดำเนินการออกพระราชบัญญัติดังกล่าวไปโดย ไม่ได้มีการเสนอขอความเห็นชอบจากรัฐสภาจะเป็นการละเมิดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 162 วรรค 2 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ หากร่าง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ดังกล่าวได้ผ่านการให้ความเห็นชอบทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไปแล้ว แต่ยังคงอยู่ในระหว่างที่นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อให้ พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย แต่ยังไม่ทรงลงพระปรมาภิไธย มีสมาชิกวุฒิสภาหรือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันเมื่อจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของ สมาชิกทั้งสองสภาอาจเสนอความเห็นให้ประธานรัฐสภาส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไปให้คณะ ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญได้ ตามมาตรา 190 (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 และหากร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ดังกล่าวได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้ว และเกิดคดีขึ้นในศาล ศาลอาจขอให้ตุลาการ รัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ว่า พระราชบัญญัติดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะทำให้กฎหมายนี้ใช้บังคับ ไม่ได้ตามมาตรา 191 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ดังนั้นหากจะมีการ เสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ควรจะมีการดำเนินการให้ถูกต้องตาม กระบวนการของรัฐธรรมนูญเสียก่อน คือ ดำเนินการให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบสนธิสัญญา เสียก่อนที่จะมีการออกกฎหมายเพื่ออนุมัติการสนธิสัญญาดังกล่าว ซึ่งทางปฏิบัติที่ผ่านมาของ รัฐบาลชุดดังกล่าวก็ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าว ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากในปี พ.ศ. 2526 กระทรวงการต่างประเทศได้เสนอร่างพระราชบัญญัติอนุวัติการให้เป็นไปตามสนธิสัญญา ส่งผู้ร้ายข้ามแดนไทย - ฟิลิปปินส์ เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เพื่อให้คณะรัฐมนตรี เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณา แต่ได้มีรัฐมนตรีท่านหนึ่งได้ทักท้วงว่าจะ ต้องเสนอสนธิสัญญาดังกล่าวให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบก่อนจึงจะเสนอร่างพระราชบัญญัติบังคับ การให้เป็นไปตามสนธิสัญญานั้นได้ คณะรัฐมนตรีจึงส่งเรื่องนี้ไปให้คณะกรรมการกฤษฎีกา ตัดความ และเมื่อคณะกรรมการกฤษฎีกาได้พิจารณาแล้วเห็นว่า "ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

อนุวัติการ รัฐบาลจะต้องเสนอสนธิสัญญาฯ ให้ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาให้ความเห็นชอบเสียก่อนตามนัยมาตรา 162 วรรคสอง และมาตรา 143 (2) ของรัฐธรรมนูญแล้วจึงเสนอร่างพระราชบัญญัติฯ ต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามลำดับ มิฉะนั้นย่อมถือได้ว่าเป็นการขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโดยชัดแจ้ง เนื่องจากการประชุมร่วมกันให้ความเห็นชอบสนธิสัญญาตามมาตรา 162 วรรคสองและมาตรา 143 (2) นั้น ต่างกับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมของวุฒิสภาเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา 125 และมาตรา 126 ของรัฐธรรมนูญ" ² และรัฐบาลก็ได้ดำเนินการตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าว เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ได้มีการดำเนินการเพื่อแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 เพื่อขยายความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามที่สหรัฐอเมริกาเรียกร้องมาเป็นลำดับ ในการดำเนินการดังกล่าว ได้มีผู้ยกร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 หลายฉบับ ดังนี้

1. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ที่เสนอโดย รัฐบาล
2. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ที่เสนอ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์
3. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ที่เสนอ

2. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "หนังสือ ที่ นร 0501/1586," 31 ตุลาคม 2526. เรื่อง ขอให้พิจารณาให้ความเห็นทางกฎหมายเกี่ยวกับวิธีการเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ พ.ศ. เพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามสนธิสัญญาต่อรัฐสภา และบันทึก เรื่องขอให้พิจารณาให้ความเห็นทางกฎหมายเกี่ยวกับวิธีการเสนอร่างพระราชบัญญัติเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามสนธิสัญญาต่อรัฐสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (กรณีร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ พ.ศ.), ตุลาคม 2526, หน้า 4-5.

โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์

4. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ที่เสนอ
โดยคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ของ
สภาผู้แทนราษฎร

อนึ่ง ในร่างพระราชบัญญัติแต่ละฉบับนั้นมีเนื้อหาและขอบเขตในการให้ความคุ้มครอง
งานวรรณกรรมและศิลปกรรมแตกต่างกันไป มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ที่เสนอ
โดยรัฐบาล

เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2530 คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้กระทรวงศึกษาธิการตั้ง
คณะกรรมการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 โดยมีปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็น
ประธาน * คณะกรรมการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ดังกล่าวได้พิจารณาขอร่างพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 จำนวน 2 ฉบับ แต่ไม่สามารถตกลงในที่
ประชุมได้ จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ทั้ง 2 ฉบับให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา ซึ่งพระราช
บัญญัติทั้ง 2 ฉบับมีรายละเอียดและข้อสังเกตดังต่อไปนี้

ก. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521
ฉบับที่ 1

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฉบับที่ 1 นั้น เป็นการยกเลิก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ
กฎหมายลิขสิทธิ์

มาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 * และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

"มาตรา 42 งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย หรืองานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศที่มีความตกลงกับประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ และกฎหมายของประเทศที่เป็นภาคีหรือมีความตกลงนั้น ได้ให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกับแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศไทย หรืองานอันมีลิขสิทธิ์ขององค์การระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ เท่าที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา" **

ในร่างพระราชบัญญัติแก้ไข ฉบับดังกล่าวนี้ ได้มีการแก้ไขและเพิ่มเติมเนื้อหาของมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ซึ่งมีรายละเอียดและข้อที่น่าสังเกตดังนี้

1. มีการเพิ่มเติมข้อความว่า "...หรืองานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศที่มีความตกลงกับประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์..."

1.1 ถ้อยคำของบทบัญญัติที่เพิ่มเติมนี้จะเป็นการขยายขอบเขตการให้ความคุ้มครองมากกว่าที่ประเทศไทยมีพันธกรณีตามข้อ 5(2) แห่งสนธิสัญญาทางไมตรีฯ ระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2509 ที่กำหนดในการให้ความคุ้มครองแก่ "คนชาติและบริษัท" เท่านั้น แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวใช้ถ้อยคำว่า "งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศ...."

* พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 มาตรา 42 บัญญัติว่า

"งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย และกฎหมายของประเทศนั้น ได้ให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกับแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของภาคีอื่น ๆ แห่งอนุสัญญาดังกล่าว หรืองานอันมีลิขสิทธิ์ขององค์การระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ย่อมได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา "

** ข้อความที่ขีดเส้นใต้ คือ ข้อความที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 42 เดิม

ซึ่งจะมีขอบเขตครอบคลุมกว้างขวางกว่าพันธกรณีที่มีอยู่ และมากกว่าที่สหรัฐอเมริกาเรียกร้อง ขอบเขตคุ้มครองเสียอีก กล่าวคือ จะครอบคลุมถึงงานของคนชาติหรือบริษัทของประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คนชาติหรือบริษัทของสหรัฐอเมริกา แต่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายอเมริกาด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาประกอบกับถ้อยคำที่เพิ่มเติมในตอนท้ายที่ว่า "เท่าที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันระหว่างประเทศ" นั้นจะทำให้ตีความได้ว่า ตามร่างบทบัญญัติมาตรา 42 ที่แก้ไขเพิ่มเติมนี้ ประเทศไทยจะต้องให้ความคุ้มครองเฉพาะแก่คนชาติและบริษัทของสหรัฐอเมริกา ตามที่มีพันธกรณีเท่านั้น แต่กระนั้นก็ดี ผู้เขียนเห็นว่าควรรใช้ถ้อยคำในบทบัญญัติดังกล่าวให้ชัดเจนว่าเป็นการให้ความคุ้มครองแก่คนชาติและบริษัทของประเทศที่เป็นคู่ภาคีสันติสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศไทยก็จะเป็นผลดีกว่า กล่าวคือ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการร่างพระราชบัญญัติอย่างชัดเจนและเป็นไปตามข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกา รวมทั้งจะเป็นการป้องกันการตีความที่อาจจะคลาดเคลื่อนได้

1.2 การที่ผู้ร่างใช้คำว่า "ประเทศที่มีความตกลงกับประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์" นั้นมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนอยู่มาก เพราะการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ครั้งนี้ เพื่ออนุวัติการสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2509 ซึ่งครอบคลุมหลายเรื่อง³ เช่น การประกอบอาชีพ การนำเข้าส่งออก การค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น ส่วนความตกลงเรื่องลิขสิทธิ์นั้นได้กล่าวถึงแห่งเดียวและเป็นเพียงส่วนหนึ่งในวงเล็บ 2 ของข้อ 5 เท่านั้น สนธิสัญญาทางไมตรีจึงไม่ใช่ความตกลงเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์แต่อย่างใด ดังนั้นการใช้ถ้อยคำดังกล่าวจะไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของการแก้ไขครั้งนี้

นอกจากนี้การใช้ถ้อยคำเช่นนี้จะทำให้หมายถึงว่า บทบัญญัติดังกล่าวจะให้ความคุ้มครองแก่พันธกรณีตามความตกลงในระดับทวิภาคีทุกชนิด ทุกประเภท ที่ประเทศต่าง ๆ ทำกับประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ จะไม่ได้หมายถึงเฉพาะการให้ความคุ้มครองตาม

3. คณะกรรมการการต่างประเทศ, สภาผู้แทนราษฎร, "ข้อสังเกตร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521," (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการการต่างประเทศ, 2530), หน้า 2.

พันธกรณีแห่งสนธิสัญญาทางไมตรีฯ เท่านั้น จึงเป็นการขยายขอบเขตการคุ้มครองลิขสิทธิ์ให้กว้างกว่าเจตนารมณ์ของการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ในคราวนี้

1.3 ผลของการเพิ่มเติมข้อความดังกล่าวจะเป็นการขยายความคุ้มครองของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ออกไปให้ครอบคลุมถึงงานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศที่มีความตกลงกับประเทศไทยในระดับทวิภาคีปัจจุบันและที่จะมีในอนาคตด้วย ซึ่งจะไม่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ที่ต้องการขยายความคุ้มครองให้แก่สหรัฐอเมริกาเท่านั้น คือ จะมีผลให้เมื่อรัฐบาลไปทำความตกลงทวิภาคีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์กับประเทศอื่นใดในอนาคต ก็ไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายอนุวัติการความตกลงดังกล่าวเพราะมีบทบัญญัติรองรับอยู่ตลอดไป

2. มีการแก้ไขและเพิ่มเติมข้อความเดิมที่บัญญัติไว้ในมาตรา 42 จาก "...และกฎหมายของประเทศนั้น ได้ให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกันแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของภาคีอื่น ๆ แห่ง อนุสัญญาดังกล่าว" เป็น "...และกฎหมายของประเทศที่เป็นภาคีหรือมีความตกลงนั้น ได้ให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกันแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศไทย" ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดที่เคยเกิดขึ้นเมื่อครั้งมีการร่างมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 กล่าวคือ ในการร่างมาตรา 42 นี้ คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 มีเจตนาที่จะให้มีการนำหลักต่างตอบแทน (Reciprocity) มากำหนดไว้เพื่อให้ประเทศที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไทยนั้นจะต้องรับรองให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์แก่คนไทยด้วย⁴ แต่ในการร่างพระราชบัญญัติกลับไปวางเงื่อนไขว่าประเทศที่จะได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกันแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของภาคีอื่น ผลจะกลายเป็นว่ากฎหมายของประเทศนั้นอาจจะไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทย แต่ได้ให้ความคุ้มครองแก่ภาคีอื่น ๆ ก็จะได้รับคุ้มครองตามกฎหมายไทย หรือในอีกแง่มุมหนึ่ง แม้ว่าประเทศนั้นจะให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทย แต่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของภาคีอื่น งานอันมีลิขสิทธิ์นั้นจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตาม

4. กรมศิลปากร, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474, ครั้งที่ 7/2519" 30 พฤศจิกายน 2519

กฎหมายไทย

ดังนั้น เมื่อมีการแก้ไขและเพิ่มเติมข้อความดังกล่าวแล้วจะมีผลเป็นเงื่อนไขของการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามมาตรา 42 กล่าวคือ นอกจากจะต้องเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ของภาคือนุสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วยแล้ว หรือเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศที่มีความตกลงกับประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์แล้ว กฎหมายของประเทศนั้นจะต้องให้การคุ้มครองเช่นเดียวกับแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศไทยด้วย มิฉะนั้นจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์นี้ ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมที่ส่งผลต่อการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทย

แต่อย่างไรก็ตาม หลักต่างตอบแทน (Reciprocity) นี้ไม่ใช่หลักและเจตนารมณ์ของข้อ 5(2) แห่งสนธิสัญญาทางไมตรีฯ กล่าวคือ ไม่ได้กำหนดว่าประเทศไทยจะต้องให้ความคุ้มครองแก่สหรัฐอเมริกา หากสหรัฐอเมริกาให้ความคุ้มครองงานของประเทศไทย เพียงแต่กำหนดให้ประเทศไทยให้ความคุ้มครองคนชาติและบริษัทอเมริกันกับคนชาติและบริษัทไทยให้เท่าเทียมกันเท่านั้น

3. นอกจากนั้น ยังมีการเพิ่มเติมข้อความ "...เท่าที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันระหว่างประเทศ" ซึ่งเป็นถ้อยคำขอเบ็ดเตล็ดในการให้ความคุ้มครองเอา ไว้ให้เป็นไปตามที่ประเทศไทยมีพันธกรณี ทั้งต่อภาคือนุสัญญากรุงเบอร์ลินและประเทศที่มีข้อตกลงทวิภาคีกับประเทศไทยในเรื่องลิขสิทธิ์ และเป็นผลดีต่อประเทศไทยในกรณีปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ เป็นการเปิดโอกาสให้ศาลไทยสามารถตีความได้ว่า ข้อผูกพันระหว่างประเทศตามสนธิสัญญามีขอบเขตเพียงใด ซึ่งเป็นการบรรเทาภาระในการให้ความคุ้มครองแก่สหรัฐอเมริกา เนื่องจากจะเป็นการจำกัดการให้ความคุ้มครองให้ถูกต้องตามข้อผูกพันที่ประเทศไทยมีพันธกรณีอยู่ต่อสหรัฐอเมริกาตามข้อ 5(2) ในสนธิสัญญาทางไมตรีฯระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2509 เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 42 เดิมนั้นกำหนดว่า ลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศนั้นจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ซึ่งการให้ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 นี้ มีขอบเขตการให้ความคุ้มครองที่กว้างขวางกว่าพันธกรณีที่ประเทศไทยมีต่อสหรัฐอเมริกา เช่น พันธกรณีตามสนธิสัญญาทางไมตรีฯ นั้น ผู้ที่จะได้รับความคุ้มครองเฉพาะคนชาติและบริษัทของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น และจะเป็นไปตามเจตนารมณ์และเหตุผลของการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521

ในครั้งนี้นอกจากนี้ยังเป็นภาระช่วยจัดปัญหาที่มีอยู่ในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2521 เดิมด้วย กล่าวคือ มาตรา 42 เดิมนั้น ได้กำหนดขอบเขตการให้ความคุ้มครองแก่ลิขสิทธิ์ต่างประเทศนั้นว่า " ย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ " ซึ่งเป็นปัญหาถกเถียงกันว่าจะเป็นการขยายขอบเขตการให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของต่างประเทศให้ได้รับความคุ้มครองเกินกว่าพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ตามอนุสัญญากรุงเบอร์ลินฉบับแก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1908 สำเร็จสมบูรณ์ด้วย โปรโตคอลเพิ่มเติม ณ กรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1914 ที่ประเทศไทยได้ภาคยานุวัติเป็นภาคีอยู่ เนื่องจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 นี้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่งานสร้างสรรค์บางประเภท เช่น งานแพร่เสียงแพร่ภาพ วัสดุทัศนวัสดุและงานภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งมีได้บัญญัติรวมอยู่ในความหมายของคำว่า "วรรณกรรมและศิลปกรรม" ตามที่ประเทศไทยมีพันธกรณีอยู่ต่อภาคีอนุสัญญากรุงเบอร์ลิน รวมทั้งงานศิลปประยุกต์ที่ประเทศไทยได้ทำข้อสงวนยกเว้นไม่ขอผูกพันให้ความคุ้มครองด้วย แต่เมื่อมีการเพิ่มเติมข้อความว่า "เท่าที่ประเทศไทยมีข้อมูลกันระหว่างประเทศ" แล้วจะทำให้ปัญหาข้อถกเถียงดังกล่าวหมดสิ้นไป

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณามาตรา 42 ที่แก้ไขเพิ่มเติมนี้ ประกอบกับมาตรา 6 วรรคหนึ่ง (1) * แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 และพันธกรณีตามข้อ 5(2)

* พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 มาตรา 6 บัญญัติว่า

" ให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้นภายใต้เงื่อนไข

ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่ยังไม่ได้มีการโฆษณางานผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรืออยู่ในราชอาณาจักรตลอดระยะเวลาหรือเป็นส่วนใหญ่ในการสร้างสรรค์งานนั้น

(2) ในกรณีที่ได้มีการโฆษณางานแล้ว การโฆษณางานต้นในครั้งแรกได้กระทำขึ้นในราชอาณาจักร หรือผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ใน (1) ในขณะที่โฆษณางานครั้งแรก

ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย

ถ้าผู้สร้างสรรค์เป็นนิติบุคคล

นิติบุคคลนั้นต้องเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย

....."

แห่งสนธิสัญญาทางไมตรีที่กำหนดให้ใช้หลักปฏิบัติอย่างคนชาติ (National Treatment) (คือให้มีสิทธิเช่นเดียวกับคนชาติ) แล้ว ประเทศไทยจะต้องให้ความคุ้มครองแก่โรงงานสร้างสรรค์ของคนชาติและบริษัทของสหรัฐอเมริกาไม่ว่าจะไปสร้างสรรค์งานที่ใดในโลก ทั้งนี้เพราะประเทศไทยให้ความคุ้มครองแก่โรงงานสร้างสรรค์ของคนไทยหรือบริษัทไทย ไม่ว่าคนไทยหรือบริษัทไทยจะไปสร้างสรรค์งาน ณ ที่ใดในโลก

4. อนึ่ง จะเห็นได้ว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นการเพิ่มเติมบทบัญญัติเพื่อต้องการอนุวัติการข้อตกลงทวิภาคีระหว่างประเทศ (Bilateral Agreement) หรือข้อตกลงสองฝ่าย คือ สนธิสัญญาทางไมตรีฯ ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกานั้น ซึ่งไม่ได้ก่อให้เกิดระบบลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศแต่อย่างใด (ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 หัวข้อ 4.1 ข) มารวมบัญญัติไว้ในมาตรา 42 ซึ่งเป็นเรื่องระบบลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศและเป็นอนุวัติการข้อตกลงที่เป็นพหุภาคี (Multilateral Agreement) คือ อนุสัญญากรุงเบอร์ลินที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกนั่นเอง จึงเป็นการนำบทบัญญัติที่มีเนื้อหาเป็นคนละเรื่อง คนละระบบกัน ซึ่งไม่ควรนำมาบัญญัติไว้ในมาตราเดียวกัน เพราะอาจจะก่อให้เกิดความสับสนในระบบและเนื้อหาได้ เนื่องจากมีหลักเกณฑ์ เจตนารมณ์ และความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงควรร่างบทบัญญัติดังกล่าวแยกต่างหากจากมาตรา 42 มาบัญญัติไว้เป็นอีกมาตราหนึ่ง คือ มาตรา 42 ทวิ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลเสียแต่อย่างใด แต่กลับเป็นผลดีกว่าเสียอีก เพราะจะทำให้บทบัญญัติดังกล่าวมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ และเป็นการป้องกันการตีความนี้อาจจะมีการคลาดเคลื่อนได้ นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกาเองก็ไม่ได้เรียกร้องถึงขนาดที่กำหนดว่าจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่จะให้ความคุ้มครองแก่สหรัฐอเมริกาลงในมาตรา 42 เพียงแต่ให้มีการให้ความคุ้มครองแก่สหรัฐอเมริกาตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ตามสนธิสัญญาทางไมตรีฯ ก็น่าจะเพียงพอที่จะเป็นการตอบสนองข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาได้แล้ว

5. นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าตามร่างบทบัญญัติมาตรา 42 นี้ ส่วนที่เป็นรายละเอียดและเงื่อนไขนั้นจะกำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ดังนั้น หากร่างพระราชบัญญัติแก้ไขนี้ได้ตราเป็นกฎหมายแล้ว ก็จะต้องมีการออกพระราชกฤษฎีกาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ พ.ศ. 2526 เพื่อรองรับกับมาตรา 42 ที่แก้ไขใหม่ดังกล่าวด้วย

6. เป็นที่น่าสังเกตว่า พระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1 นี้ ไม่มีบทบัญญัติ

เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์แต่อย่างใด ทั้งนี้ คงเนื่องมาจากผู้ร่าง ประสงค์จะ ไม่ให้ประเด็นการคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์มีความชัดเจนจน เป็นเหตุให้สหรัฐอเมริกาเพิ่มแรงกดดันต่อประเทศไทย โดยเฉพาะในกรณีที่ประสงค์จะ ไม่มีการคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ โดยปล่อยให้เป็นการตีความของศาลยุติธรรมว่า คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์หรือไม่ ประกอบกับท่าทีของประเทศไทยในการ เจรจากับสหรัฐอเมริกาที่แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยถือว่า เรื่องคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ เป็น เรื่องที่แยกต่างหากจากเรื่องลิขสิทธิ์ และประเทศไทยไม่เคยตกลงหรือมีข้อผูกพันใด ๆ กับ สหรัฐอเมริกาในเรื่องคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์

อนึ่ง การที่ผู้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่ได้กำหนดบทบัญญัติให้คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามที่สหรัฐอเมริกาเรียกร้องอย่างชัดเจน ซึ่งก่อให้เกิดความคลุมเครือว่า ประเทศไทยจะให้ความคุ้มครองหรือไม่นั้น อาจส่งผลให้สหรัฐอเมริกาปฏิเสธการแก้ไข พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ในครั้งนี้ และเพิ่มแรงกดดันโดยใช้มาตรการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการ เพิกถอนหรือระงับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP) ทั้งหมดหรือบางส่วน หรือใช้มาตรการ ตอบโต้ทางการค้าตามมาตรา 301 แห่งรัฐบัญญัติทางการค้าได้ โดยถือว่าประเทศไทยไม่มี ความคืบหน้าในการให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินทางปัญญาของสหรัฐอเมริกาอย่างเพียงพอและมี ประสิทธิภาพ (ต่อมาเมื่อสหรัฐอเมริกาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญากรุงเบอร์นแล้วท่าทีในการเจรจา ปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์ในส่วนที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ สหรัฐอเมริกาได้ผ่อนปรนท่าที โดยยอมให้ศาลเป็นผู้ตีความว่าคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์หรือไม่ แต่อย่างไร ก็ดีหากศาลตีความว่า คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ไม่ใช่งานอันมีลิขสิทธิ์สำหรับอเมริกาก็จะดำเนิน มาตรการต่าง ๆ เพื่อให้รัฐบาลไทยดำเนินการทุกประการให้มีการคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ อาทิเช่น เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ เป็นต้น)

ข. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ฉบับที่ 2

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฉบับที่ 2 เป็นการแก้ไขมาตรา 6 วรรคหนึ่ง (1) และมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ซึ่งมีรายละเอียด

ดังนี้

มาตรา 6 "ให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้นภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

- (1) ในกรณีที่ยังไม่ได้มีการโฆษณา งาน ผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นผู้อยู่ในราชอาณาจักรไทยตลอดระยะเวลา หรือเป็นส่วนใหญ่ในการสร้างสรรค์งานนั้น
- (2)

ส่วนการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 42 นี้ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเหมือนกับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ฉบับที่ 1 ดังกล่าวข้างต้น *

1. ในการแก้ไขมาตรา 6 วรรคหนึ่ง (1) ดังกล่าว มีข้อสงสัยเกิด คือ มีการตัดคำว่า "...ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรือ" ออก โดยมีความมุ่งหมายที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยจำกัดการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ตามข้อ 5(2) แห่งสนธิสัญญาทางไมตรีฯ ระหว่างราชอาณาจักรไทยและสหรัฐอเมริกา นั้น กำหนดให้มีการใช้หลักปฏิบัติอย่างคนชาติ (National Treatment) ต่อคู่สัญชาติอีกฝ่ายหนึ่ง กล่าวคือ กำหนดว่าประเทศคู่สัญชาติจะต้องให้ความคุ้มครองแก่คนชาติและบริษัทของประเทศคู่สัญชาติอีกฝ่ายหนึ่ง เท่ากับคนชาติและบริษัทของตนเอง ซึ่งตามมาตรา 6 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 นี้กำหนดว่าหากผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีสัญชาติไทยไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ตาม ก็จะได้รับคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 นี้ไม่ว่าจะสร้างสรรค์งาน ณ ที่ใดในโลกหากยังไม่มีมีการโฆษณางานดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลให้คนชาติและบริษัทของสหรัฐอเมริกาได้รับความคุ้มครองในลักษณะเช่นเดียวกับผู้สร้างสรรค์ผู้มีสัญชาติไทยดังกล่าวด้วย เนื่องจากมาตรา 42 ที่แก้ไขเพิ่มเติมนี้ได้กำหนดขอบเขตของการให้ความคุ้มครองว่าจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ เท่าที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันระหว่างประเทศ ซึ่งหมายถึง การนำหลัก National Treatment ในข้อ 5(2) ของสนธิสัญญาทาง

* สำหรับข้อสังเกตของมาตรา 42 ที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่นี้ โปรดดูข้อสังเกตในร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ฉบับที่ 1 ในหัวข้อ 5.1 ก ข้างต้น

ไมตรีฯ มาใช้บังคับด้วย ดังนั้น เมื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้ร่างจึงเสนอจำกัดขอบเขตของการให้ความคุ้มครองโดยให้มีการตัดคำว่า "...ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยหรือ" ออกจากเงื่อนไขการให้ความคุ้มครองในมาตรา 6 วรรคหนึ่ง (1) ซึ่งมีผลให้คนสัญชาติใดก็ตามจะได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทยเฉพาะกรณีที่ได้มาสร้างสร้งงานในประเทศไทยเท่านั้น ดังนั้น ประเทศไทยจะคุ้มครองลิขสิทธิ์ให้แก่คนชาติและบริษัทของสหรัฐอเมริกา ก็ต่อเมื่อมีผู้นั้นมาสร้างสร้งงานในประเทศไทยตลอดระยะเวลาหรือเป็นส่วนใหญ่ในการสร้างสร้งงานนั้น และยังส่งผลต่อผู้สร้างสร้งที่มีสัญชาติไทยด้วย คือ หากคนไทยหรือนิติบุคคลไทยไปสร้างสร้งงานในต่างประเทศจะไม่ได้รับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ยกเว้นกรณีที่มีการโฆษณาครั้งแรกนั้นในต่างประเทศและประเทศไทยพร้อมกัน งานนั้นจะได้รับการคุ้มครองสิทธิทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศที่มีการโฆษณา

2. ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2530 มีการพิจารณา เรื่องการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 แต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ขอถอนเรื่องดังกล่าว เพื่อไปศึกษาว่าจะเห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัติฉบับใด เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้วได้เห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 นี้ โดยให้เหตุผลว่า

2.1 การแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 มาตรา 42 เพียงมาตราเดียวจะเป็นการผิดไปจากพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ตามพันธกรณีตามสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา เพราะสนธิสัญญาทางไมตรีฯ นั้นมิใช่สนธิสัญญาที่ก่อตั้งระบบลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศขึ้นแต่อย่างใด

2.2 การแก้ไขมาตรา 42 เพียงมาตราเดียว โดยไม่แก้ไขมาตรา 6 วรรคหนึ่ง (1) จะเป็นผลเสียแก่ผลประโยชน์ของประเทศไทยในด้านการพัฒนาศิลปวิทยาการสาขาต่าง ๆ เพราะในสนธิสัญญาทางไมตรีฯ ระบุให้ใช้หลัก National Treatment กล่าวคือ ถ้าเราให้ความคุ้มครองคนสัญชาติไทยอย่างไร เราจะต้องให้ความคุ้มครองคนอเมริกันอย่างนั้น แต่มาตรา 6 วรรคหนึ่ง (1) ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ให้ความคุ้มครองแก่คนไทยกว้างขวางถึงขนาดไม่ว่าจะสร้างงานที่ใดในโลกก็จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา นี้ เพราะฉะนั้นถ้าไม่แก้ไขมาตรา 6 โดยตัดคำว่า "มีสัญชาติไทย หรือ" ออก ผลจะทำให้คนอเมริกันได้รับสิทธิอันกว้างขวางไปด้วยตามหลัก National Treatment

2.3 การแก้ไขมาตรา 6 วรรคหนึ่ง (1) โดยตัดคำว่า "มีสัญชาติไทย หรือ" ออกเป็นการตอบสนองพันธกรณีของไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาตามสนธิสัญญาทางไมตรีฯ กับสหรัฐฯ ตามที่สหรัฐฯ ต้องการให้ไทยให้ลิขสิทธิ์แก่บริษัทและคนชาติสหรัฐฯ (สนธิสัญญา ข้อ 5(2)) ตามหลัก National Treatment ซึ่งการแก้ไขลักษณะนี้จะไม่ทำให้คนไทยเสียประโยชน์ไปแต่อย่างใด เพราะงานของคนส่วนใหญ่ที่สร้างและนิมฟ์โฆษณาในประเทศเราแล้วทั้งสิ้น และแม้จะมีคนไทยบางคนไปสร้างงานอยู่ในต่างประเทศ ก็ยังคงได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 6 ที่แก้ไขใหม่ได้ โดยวิธีโฆษณางานนั้นในประเทศไทยพร้อมกับโฆษณางานนั้นในต่างประเทศ

2.4 การแก้ไขมาตรา 6 วรรคหนึ่ง (1) ตามที่เสนอเป็นการแก้ไขปัญหา โดยฝ่ายไทยสูญเสียประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อป้องกันประโยชน์ส่วนใหญ่ของชาติ หมายความว่า คนไทยที่สร้างสร้งงานในต่างประเทศจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งปัจจุบันคนไทยไปสร้างงานนอกประเทศน้อยมาก แต่เราไม่ต้องคุ้มครองงานของสหรัฐอเมริกานี้ไปผลิตงานนอกประเทศ ซึ่งงานดังกล่าวมีมากมายมหาศาลทั่วโลก เพราะสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศผู้ผลิตศิลปวิทยาการต่าง ๆ ⁵

ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยอย่างยิ่งกับเหตุผลทั้ง 4 ประการดังกล่าวข้างต้นของกระทรวงศึกษาธิการ

อนึ่ง หากไม่ต้องคำนึงถึงแรงกดดันของสหรัฐอเมริกาแล้ว การแก้ไขปัญหามาตราพระราชบัญญัติฉบับที่ 2 นี้ โดยวิธีการตัดข้อความดังกล่าวในมาตรา 6(1) จะเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาที่ได้ผล สมเหตุสมผลและตรงประเด็นที่สุด แต่ในส่วนเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัตินี้จะต้องปรับปรุงบ้าง โดยเฉพาะควรแยกการให้ความคุ้มครองต่างหากจากมาตรา 42 เป็นอีกมาตราหนึ่ง และควรกำหนดให้ได้รับความคุ้มครองตามสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่ความตกลงเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ และเฉพาะงานสร้างสรรค์ของคน

5. เหตุผลประกอบการแก้ไขแนบท้ายหนังสือของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศษ 0706/11425 ลงวันที่ 29 เมษายน 2530 เรื่องแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521

ชาติและบริษัทของสหรัฐอเมริกาเท่านั้น

3. ตามร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 นี้ ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ตามที่สหรัฐอเมริกาเรียกร้องแต่ประการใด เช่นเดียวกับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 1 ดังกล่าวข้างต้น

4. เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ผู้ร่างมุงที่จะจำกัดขอบเขตการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์แก่สหรัฐอเมริกา โดยจะให้ความคุ้มครองเฉพาะกรณีที่คนชาติและบริษัทของสหรัฐอเมริกาเข้ามาสร้างสรรค้งงานในประเทศไทยเท่านั้น หากเป็นเช่นนี้สหรัฐอเมริกาไม่น่าจะยอมรับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ครั้งนี้อย่างแน่นอน และคงจะดำเนินมาตรการตอบโต้ทางเศรษฐกิจกับประเทศไทย เพราะสหรัฐอเมริกาจะถือว่าประเทศไทยไม่จริงจังหรือมีความก้าวหน้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหาเพื่อปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ต่อสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นเงื่อนไขในการเพิกถอนสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร โดยถือว่าไม่ให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอและมี ประสิทธิภาพ ตามมาตรา 502 (C) (5) และจะถูกตอบโต้ทางการค้าตามบทบัญญัติมาตรา 1301 (a), มาตรา 1310 (super 301) และมาตรา 337 (a) (1) (A), (b) (1) (A) (301 special) ในรัฐบัญญัติ Omnibus Trade and Competitiveness ค.ศ. 1988

ต่อมาเมื่อคณะรัฐมนตรีได้ประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั้งสองแล้ว ได้มีมติให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ฉบับที่ 1 เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2530 และได้ส่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจแก้ไข ต่อมาในการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2530 กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 อีกฉบับหนึ่ง ซึ่งเป็นร่างของพรรคประชาธิปัตย์ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 42 ทวิ และ มาตรา 42 ตรี * ให้คณะรัฐมนตรี

* โปรดดูรายละเอียดและข้อสังเกตของร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้ในร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ที่เสนอโดยพรรคประชาธิปัตย์ ในหัวข้อ 5.2 เนื่องจากเป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน

พิจารณา แต่รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการได้ขอถอนเรื่องไป พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง และ
ไม่ได้นำเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวกลับมาให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกแต่ผู้แทนราษฎรพรรค
ประชาธิปัตย์ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณา

เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2530 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไข
พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ที่ได้รับการตรวจแก้ไขโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งได้มีการ
แก้ไขร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวโดยตัดข้อความว่า "ตามที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันระหว่าง
ประเทศ" ออก ทั้งนี้ โดยให้เหตุผลว่า "เนื่องจากการให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์
ตามกฎหมายของต่างประเทศเนียงได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่จะกำหนดโดยพระราช
กฤษฎีกา ซึ่งสามารถจะกำหนดรายละเอียดตามข้อผูกพันที่ประเทศไทยได้ยอมรับที่จะปฏิบัติ ได้
อยู่แล้ว" ^๕ แต่ผลที่ตามมาก็คือ

1. ประเทศไทยจะต้องให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของสหรัฐ
อเมริกา มิใช่แก่คนชาติและบริษัทของสหรัฐอเมริกาตามที่ประเทศไทยมีพันธกรณีตามข้อ 5(2)
แห่งสนธิสัญญาทางไมตรีฯ ทำให้ประเทศไทยต้องให้ความคุ้มครองแก่งานสร้างสรรค์ของคนชาติ
อื่นที่ไปสร้างสร้งงานในสหรัฐอเมริกา และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอเมริกัน รวมทั้ง
การที่คนชาติอื่นไปสร้างสร้งงานที่ประเทศอื่น นอกสหรัฐอเมริกาแต่กฎหมายของสหรัฐอเมริกา
รับรองให้ความคุ้มครองด้วย เช่น งานของประเทศภาคีสัญญาลิขสิทธิ์สากล (Universal
Copyright Convention) ที่สหรัฐอเมริกาเป็นภาคีอยู่ เป็นต้น

การตัดข้อความดังกล่าวออกเช่นนั้น นอกจากจะเป็นการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์
พ.ศ. 2521 ที่มากเกินไปพันธกรณีตามสนธิสัญญาทางไมตรีฯ แล้ว ยังส่งผลให้ในกรณีที่มีการ
เกิดคดีชั้นศาล ศาลไทยก็จะไม่มีช่องทางที่จะตีความได้ว่าพันธกรณีหรือข้อผูกพันระหว่าง
ประเทศนั้นเมื่ออยู่อย่างไร มีขอบเขตเท่าใด เช่น งานวรรณกรรมและศิลปกรรมตามสนธิสัญญา
ทางไมตรีฯนั้น หมายความว่ารวมถึงอะไรบ้าง เป็นต้น

6. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "หนังสือ ที่ นร 0601/886," 3 มิถุนายน
2530. เรื่องการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521

2. การตัดข้อความดังกล่าวออกจะส่งผลให้กลายเป็นว่าประเทศไทยให้ความคุ้มครองแก่กฎหมายอเมริกัน และทำให้ประเทศไทยต้องให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามที่สหรัฐอเมริกาให้ความคุ้มครองทั้งหมด แม้ว่าจะอ้างดังกล่าวจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไทยก็ตาม ซึ่งรวมถึงคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ที่กฎหมายสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ก็จะได้รับความคุ้มครองไปด้วย นอกจากนี้จะทำให้ศาลไทยจะต้องตัดสินคดีตามกฎหมายของต่างประเทศ ก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่ศาลไทยเป็นอย่างมาก เพราะในสหรัฐอเมริกาเองก็ยังมีปัญหาถกเถียงกันจนต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลอยู่เสมอว่างานสร้างสรรค์ใดเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์หรือไม่ เช่น ในเรื่องคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ยังเป็นที่ยกเถียงกันว่า คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์นั้นหมายรวมถึงอะไรบ้าง มีขอบเขตเพียงใด เป็นต้น ดังนั้น ผลก็คือขอบเขตการคุ้มครองที่ประเทศไทยจะต้องให้แก่คนอเมริกันจะมากกว่าและกว้างกว่าที่ประเทศไทยได้ให้ความคุ้มครองแก่คนไทยด้วยกันเองเสียอีก

3. ส่วนในกรณีที่คณะกรรมการกฤษฎีกาได้ยกเหตุผลว่าในส่วนเงื่อนไขในรายละเอียดนั้น สามารถกำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งหมายถึงการจำกัดขอบเขตการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาด้วยการตราพระราชกฤษฎีกานั้น มีข้อที่น่าสังเกตอยู่ 2 ประการ คือ

3.1 จริงอยู่การตราพระราชกฤษฎีกานั้นสามารถกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ได้ แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดเงื่อนไขนั้นจะต้องไม่เกินกว่าขอบเขตของเจตนารมณ์ของมาตรา 42 ที่แก้ไขเพิ่มเติมนี้ ดังนั้น การจะจำกัดขอบเขตการให้ความคุ้มครองตามความต้องการ เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของชาตินั้น อาจจะไม่สามารถกระทำได้ทุกกรณี เช่น ในหลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดไว้ว่า เป็นการขยายความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศที่มีความตกลงกับประเทศไทยเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ จะทำให้ศาลไม่สามารถตีความจำกัดการให้ความคุ้มครองเฉพาะคนชาติและบริษัทอเมริกันตามที่ประเทศไทยมีพันธกรณีได้

3.2 การออกพระราชกฤษฎีกานั้นกระทำโดยฝ่ายบริหาร ซึ่งจะเป็นการเสียเปรียบในการเจรจาท้าระหว่างประเทศที่ปล่อยให้แรงกดดันจากสหรัฐอเมริกามาอยู่ที่ฝ่ายบริหารอีก เพราะหากจะมีการจำกัดการให้ความคุ้มครองที่ให้อย่างกว้างขวาง ตามมาตรา 42 ที่แก้ไขเพิ่มเติมนี้ ย่อมจะต้องประสบปัญหาแรงกดดันจากฝ่ายสหรัฐอเมริกาอย่าง

แน่นอน หากให้แรงกดดันจากสหรัฐอเมริกาอยู่ที่รัฐสภาของไทยแล้วก็จะเป็นการช่วยผ่อนแรงกดดันนั้นได้ เพราะไม่ว่าการตัดสินใจของรัฐสภาจะเป็นอย่างไรก็ถือว่าเป็นความเห็นของประชาชน หรือเป็นการที่ผู้แทนของประชาชนคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนเหมือนกับที่รัฐสภาของสหรัฐอเมริกาได้กระทำอยู่เช่นกัน

4. เป็นที่น่าสังเกตว่าหากตัดข้อความดังกล่าวแล้ว ก็จะเป็นการให้ความคุ้มครองมากกว่าข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการให้มีการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (U.S. Copyright Law) ตามพันธกรณีของข้อ 5(2) แห่งสนธิสัญญาทางไมตรีฯ ซึ่งทำให้สหรัฐอเมริกาคงจะยินดียอมรับการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ครั้งนี้ และไม่ดำเนินมาตรการตอบโต้ทางเศรษฐกิจที่สหรัฐอเมริกาใช้ในการกดดันอยู่ต่อประเทศไทย โดยถือว่า ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแก่สหรัฐอเมริกา แต่คงไม่เป็นไปตามนิธานของรัฐบาลที่มุ่งหวังจะปกป้องผลประโยชน์ของประเทศไว้ให้มากที่สุด

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลในสมัยนั้นได้เสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบดังกล่าว ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเมื่อวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2530⁷ โดยมีหลักการว่า "แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 โดยขยายการคุ้มครองลิขสิทธิ์ให้แก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศที่มีความตกลงกับประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ และกฎหมายของประเทศที่มีความตกลงนั้นได้ให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกับงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศไทย" และให้เหตุผลว่า "โดยที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี และงานอันมีลิขสิทธิ์ขององค์การระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยร่วมเป็นสมาชิกเท่านั้น แต่มิได้ให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศที่มีความตกลงกับประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ไว้ สมควรขยายการคุ้มครองลิขสิทธิ์ให้แก่งานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้"

7. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, "หนังสือที่ นร 0203/16257," 7 กันยายน 2530. เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่..) พ.ศ.

5.2 ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ที่เสนอ
โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์

เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2530 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ ได้แก่ นางสุนัตรา มาศดิตถ์ นายพีรพันธ์ พาลุสุข นายสุรินทร์ นิสสุวรรณ นายเดโช สนวนานนท์ นายจำรูญ ไชยลังการณ และนายจาตุรนต์ ฉายแสง ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521^๑ โดยให้เพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 42 ทวิและมาตรา 42 ตริ ขึ้นในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 มีข้อความดังต่อไปนี้

"มาตรา 42 ทวิ คนชาติและบริษัทของประเทศในสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยเป็นคู่ภาคี จะได้รับสิทธิภายในราชอาณาจักรไทยอย่างเดียวกับคนชาติและบริษัทของประเทศไทย ในเรื่องลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมและศิลปกรรม เมื่อได้ปฏิบัติตามกฎหมายที่ใช้อยู่ ทั้งนี้ ภายใต้งบเงื่อนไขกำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 42 ตริ สิทธิที่คนชาติและบริษัทของประเทศภาคีในสนธิสัญญาตามมาตรา 42 ทวิ จะได้รับภายในราชอาณาจักร ไม่รวมถึงสิทธิในงานระบบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ และย่อมมีได้เพียงเท่าที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันอยู่ตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ ว่าด้วยความคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ทำ ณ กรุงเบอร์ลินเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1886 ซึ่งได้แก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 1908 และสำเร็จสมบูรณ์ด้วยโปรโตคอลเพิ่มเติมลงนาม ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1914"

ทั้งนี้โดยมีเหตุผลว่า "เนื่องจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ได้ให้ความคุ้มครองแก่ลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศเฉพาะงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยความคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี และงานลิขสิทธิ์ขององค์การระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วยเท่านั้น สมควร

8. หนังสือพรรคประชาธิปัตย์ ลงวันที่ 16 กันยายน 2530 เรื่องร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่...) พ.ศ.

ขยายการคุ้มครองในเรื่องลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมและศิลปกรรมให้แก่คนชาติและบริษัทของประเทศภาคีในสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยเป็นคู่ภาคีด้วย แต่ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสิทธิในงานระบบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์และให้มิได้ เพียงเท่าที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันอยู่ตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรมเท่านั้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้"

จะเห็นได้ว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวนี้ มีข้อที่น่าสังเกตอยู่หลายประการ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัตินี้เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 โดยการเพิ่มเติมมาตรา 42 ทวิ และ 42 ตรี เป็นการถูกต้องที่บัญญัติเรื่องซึ่งไม่ใช่เรื่องระบบลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ และเป็นการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามความตกลงทวิภาคี (Bilateral Agreement) แยกต่างหากออกจากมาตรา 42 เดิม ซึ่งเป็นเรื่องระบบลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ และเป็นการให้ความคุ้มครองตามความตกลงพหุภาคี (Multilateral Agreement) เนื่องจากการให้ความคุ้มครองตามข้อตกลงทวิภาคีกับพหุภาคีดังกล่าวนี้ มีเนื้อหาเป็นคนละเรื่อง คนละระบบกัน จึงไม่ควรนำมาบัญญัติไว้ในมาตราเดียวกัน เพราะอาจจะก่อให้เกิดความสับสนในระบบและเนื้อหาได้ อันจะก่อให้เกิดความไม่ชัดเจน คลุมเครือ และการตีความที่คลาดเคลื่อนไม่ถูกต้องตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่

2. เป็นที่น่าสังเกตว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ฉบับนี้ในมาตรา 42 ทวิ เป็นการนำเอาถ้อยคำในข้อ 5(2) แห่งสนธิสัญญาทางไมตรีมากำหนดไว้ โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าเงื่อนไขในการคุ้มครองและการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ตามบทบัญญัตินี้ดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เหตุที่ผู้ร่างพยายามนำเอาถ้อยคำในข้อ 5 (2) แห่งสนธิสัญญาทางไมตรีฯ มาบัญญัติไว้เช่นนี้คงจะเนื่องมาจากต้องการให้การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 นี้ มีความชัดเจนและถูกต้องตามเจตนารมณ์ของการแก้ไขและตามที่สหรัฐอเมริกา เรียกร้อง คือ เพื่ออนุวัติการพันธกรณีตามสนธิสัญญาทางไมตรีฯ โดยไม่ต้องการให้มีการคุ้มครองลิขสิทธิ์เกินไปกว่าพันธกรณีที่มีอยู่ กล่าวคือ กำหนดให้ความคุ้มครองเฉพาะคนชาติและบริษัทของประเทศในสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยเป็นคู่ภาคี และให้ความคุ้มครองเฉพาะในงานวรรณกรรมและศิลปกรรมเท่านั้น โดยให้ใช้หลัก National Treatment คือ กำหนดให้มีสิทธิภายในราชอาณาจักรไทยอย่างเดียวกับที่ประเทศไทยให้แก่คนชาติและบริษัทของไทย แต่คนชาติและบริษัทดังกล่าวจะมีสิทธิก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามกฎหมายที่

บังคับใช้ยู่จึงจะได้รับความคุ้มครอง ซึ่งหมายถึงว่าประเทศไทยสามารถวางเงื่อนไข หรือข้อกำหนดใด ๆ ให้คนไทยชาติหรือบริษัทของประเทศคู่ภาคีปฏิบัติได้ โดยการวางเงื่อนไขไว้ในพระราชกฤษฎีกา หรือจะมีการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติใหม่ก็ได้แล้วแต่กรณี

3. ในมาตรา 42 ทวิที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่นี้ได้กำหนดให้ความคุ้มครองเฉพาะคนชาติและบริษัทของประเทศในสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ต่อสหรัฐอเมริกา และตามข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกา การกำหนดให้ความคุ้มครองเช่นนี้จะหมายถึงว่า ประเทศไทยจะต้องให้ความคุ้มครองแก่คนชาติและบริษัทของประเทศที่เป็นคู่สัญญาที่ได้ทำสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศไทยทั้งในอดีตและอนาคตที่มีความตกลงเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ด้วย ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีพันธกรณีตามสนธิสัญญาทางไมตรีฯ เพียงฉบับเดียว คือกับสหรัฐอเมริกา

4. ในมาตรา 42 ทวิได้กำหนดวิธีการในการให้ความคุ้มครองไว้ว่า ประเทศไทยจะต้องให้ความคุ้มครองแก่คนชาติและบริษัทของประเทศคู่ภาคีตามสนธิสัญญาทางไมตรีฯกับประเทศไทย โดยจะมีสิทธิภายในราชอาณาจักรไทย เช่นเดียวกับคนชาติและบริษัทของไทย แต่จะมีสิทธิเช่นนั้นได้ก็ต่อเมื่อปฏิบัติตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ ซึ่งกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันก็คือพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ดังนั้น เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 42 ทวิดังกล่าวประกอบกับมาตรา 6 วรรคหนึ่ง (1) แล้ว ทำให้ประเทศไทยจะต้องให้ความคุ้มครองแก่คนชาติและบริษัทดังกล่าวไม่ว่าจะไปสร้างสรรค์งานที่ใดในโลก ซึ่งจะเป็นการไม่ถูกต้องตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ คือ จะต้องให้ความคุ้มครองแก่คนชาติและบริษัทของสหรัฐอเมริกาที่อยู่ในประเทศไทยเท่านั้น

5. งานที่จะได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติของมาตรา 42 ทวิที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่นี้ ก็คือ งานวรรณกรรมและศิลปกรรมตามคำนิยามของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2521 นี้ * ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กำหนดว่าจะต้องให้ความ

* มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 บัญญัติว่า

"วรรณกรรม" หมายความว่า งานนิพนธ์ที่ทำขึ้นทุกชนิด ไม่ว่าแสดงออกมาโดยวิธีหรือในรูปอย่างใด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัยสุนทรพจน์ สิ่งบันทึกเสียง และหรือภาพอื่น ๆ

"ศิลปกรรม" หมายความว่า งานอันมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

- (1) งานจิตรกรรม ได้แก่งานสร้างสรรค์รูปทรงที่ประกอบด้วยเส้น แสง สี หรือสิ่งอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน ลงบนวัสดุอย่างเดี่ยวหรือหลายอย่าง
 - (2) งานประติมากรรม ได้แก่งานสร้างสรรค์รูปทรงที่เกี่ยวกับปริมาตรที่สัมผัสและจับต้องได้
 - (3) งานภาพพิมพ์ ได้แก่งานสร้างสรรค์ภาพด้วยกรรมวิธีทางการพิมพ์และหมายความรวมถึงแม่พิมพ์หรือแบบพิมพ์ที่ใช้ในการพิมพ์ด้วย
 - (4) งานสถาปัตยกรรม ได้แก่งานออกแบบอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง งานออกแบบตกแต่งภายในหรือภายนอก ตลอดจนบริเวณของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างหรือการสร้างสรรค์หุ่นจำลองของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง
 - (5) งานภาพถ่าย ได้แก่งานสร้างสรรค์ภาพที่เกิดจากการใช้เครื่องมือบันทึกภาพ โดยให้แสงผ่านเลนส์ไปยังฟิล์มหรือกระจก และล้างด้วยน้ำยาซึ่งมีสูตรเฉพาะหรือด้วยกรรมวิธีใด ๆ อันทำให้เกิดภาพขึ้น หรือการบันทึกภาพโดยเครื่องมือหรือวิธีการอย่างอื่น
 - (6) งานภาพประกอบ แผนที่ โครงสร้าง ภาพร่าง หรืองานสร้างสรรค์รูปทรงสามมิติอันเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ หรือวิทยาศาสตร์
 - (7) งานศิลปประยุกต์ ได้แก่งานที่นำเอางานตาม (1) ถึง (6) อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น นอกเหนือจากการชื่นชมในคุณค่าของตัวงานดังกล่าวนั้น เช่น นำไปใช้สอย นำไปตกแต่งวัสดุหรือสิ่งของอันเป็นเครื่องใช้ หรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้า
- ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมิตคุณค่าทางศิลปหรือไม่ และให้รวมทั้งภาพถ่ายและแผนผังของงานดังกล่าวด้วย

คุ้มครองตามที่ประเทศไทยมีพันธกรณีหรือมีข้อผูกพันอยู่ ทำให้การตีความการให้ความคุ้มครองตามบทบัญญัติดังกล่าวนั้นจะไม่สามารถตีความตามบทกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นได้ กล่าวคือ จะไม่สามารถใช้หลัก Inter - Temporal Law ที่กำหนดให้ตีความตามกฎหมายในช่วงที่สนธิสัญญานั้น ได้ถูกจัดทำขึ้น ซึ่งพันธกรณีตามข้อ 5(2) แห่งสนธิสัญญาทางไมตรีฯ นั้น ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมและศิลปกรรม ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474 เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม ในมาตรา 42 ตรี ได้กำหนดว่า คนชาติและบริษัทของประเทศคู่ภาคีจะมีสิทธิได้ไม่เกินไปกว่าข้อผูกพันที่ประเทศไทยมีอยู่ตามอนุสัญญากรุงเบอร์ลิน ดังนั้น การให้ความคุ้มครองตามมาตรา 42 ตรี จะต้องเป็นไปตามงานที่ได้รับคุ้มครองตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ ว่าด้วยการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ทำ ณ กรุงเบอร์ลินเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1886 ซึ่งได้แก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 1908 และสำเร็จสมบูรณ์ด้วยโปรโตคอลเพิ่มเติมลงนาม ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1914 ซึ่งเมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรมแล้ว จะเห็นได้ว่าเนื้อความส่วนใหญ่เป็นการถอดความมาจากบทบัญญัติอนุสัญญากรุงเบอร์ลิน ฉบับแก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1908 (Berlin Act , 1908) ดังนั้น ตามร่างพระราชบัญญัติแก้ไขใหม่นี้ จึงเป็นการกำหนดให้ประเทศไทยจะต้องให้ความคุ้มครองแก่ลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมและศิลปกรรมตามที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่มีอยู่ตามสนธิสัญญาทางไมตรีฯ เช่น ไม่ต้องให้ความคุ้มครองแก่งานศิลปะประยุกต์ เป็นต้น

นอกจากนี้จากบทบัญญัติดังกล่าว งานสร้างสรรค์ประเภทอื่นที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 จะไม่ได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัตินี้ เช่น โสตทัศนวัสดุ และงานแพร่เสียงแพร่ภาพ เป็นต้น

6. ในร่างบทบัญญัติมาตรา 42 ตรี กำหนดจำกัดขอบเขตการคุ้มครองลิขสิทธิ์เอาไว้ อย่างชัดเจนว่าจะไม่ให้การคุ้มครองลิขสิทธิ์ในคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ หรือระบบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นการปฏิเสธข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการจะให้มีการคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ โดยต้องการให้ถือว่าเป็นงานวรรณกรรมเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในรัฐบัญญัติลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1976 ของสหรัฐอเมริกาและในประเทศอื่น ๆ ที่เป็นคู่ค้ากับสหรัฐอเมริกาและได้ปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์เป็นงานวรรณกรรม เช่น มาเลเซีย เป็นต้น แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการบัญญัติที่จะไม่ให้การคุ้มครองแก่คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ภายใต้

กฎหมายลิขสิทธิ์เฉพาะผู้ที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 42 ทวิเท่านั้น คือ คนชาติและบริษัท
 ของประเทศในสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยเป็นคู่ภาคีเท่านั้น
 ดังนั้น จึงไม่เป็นการตัดสิทธิที่ศาลจะตีความว่า คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ได้
 ซึ่งจะทำให้ผู้ที่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์อื่น (ยกเว้นภาคีอนุสัญญากรุงเบอร์น)
 จะได้รับความคุ้มครองในเรื่องดังกล่าว ซึ่งทำให้บทบัญญัติดังกล่าวกลายเป็นการเลือกปฏิบัติ
 (Discrimination) ไป

7. ตามมาตรา 42 ตริ มีการจำกัดสิทธิในการได้รับการคุ้มครองสิทธิให้เท่าเทียม
 กับประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาเบอร์น กล่าวคือ ลิขสิทธิ์ของประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาเบอร์น
 จำนวน 80 ประเทศ (ไม่รวมประเทศไทย) ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไทยอย่างไร
 ลิขสิทธิ์ของคนชาติและบริษัทของประเทศคู่ภาคี ซึ่งรวมทั้งสหรัฐอเมริกาจะได้รับการคุ้มครอง
 เช่นเดียวกัน และหากมีข้อจำกัดใดที่ประเทศไทยได้วางไว้สำหรับประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญา
 เบอร์น ข้อจำกัดนั้นก็จะใช้บังคับลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาด้วย เช่น ข้อสงวนไม่ผูกพันที่
 ประเทศไทยทำไว้เมื่อเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเบอร์นฉบับแก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1908
 จำนวน 6 ข้อ เป็นต้น เป็นการช่วยป้องกันปัญหาการครหาจากภาคีสมาชิกอนุสัญญากรุงเบอร์น
 อื่น ๆ ที่จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 42 ทวิที่เพิ่มเติมใหม่

นอกจากนี้ การกำหนดให้สหรัฐอเมริกาได้รับความคุ้มครองเพียงเท่าที่ประเทศไทย
 ให้แก่ประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาเบอร์นนั้นจะช่วยในการแก้ไขปัญหาเรื่องการให้ความคุ้มครอง
 สิทธิในคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ได้ ทั้งนี้เพราะในอนุสัญญากรุงเบอร์นฉบับแก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน
 ค.ศ. 1908 ที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกและมีภาระผูกพันที่จะต้องให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์แก่
 ประเทศภาคีสมาชิกอื่นนั้น ไม่ได้กำหนดเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ไว้
 ดังนั้น ประเทศไทยจึงไม่มีพันธกรณีที่จะต้องให้ความคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์แก่ประเทศ
 ภาคีสมาชิกดังกล่าว แต่มีนักวิชาการบางท่านโต้แย้งว่า เมื่อคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์คือเป็นงาน
 วรรณกรรมอย่างหนึ่งแล้ว ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีตามอนุสัญญากรุงเบอร์นฉบับแก้ไข ณ กรุง
 เบอร์ลิน ค.ศ. 1908 ด้วย ซึ่งน่าจะเป็นความเห็นที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะโดยหลักการตีความ
 ในการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศนั้น จะตีความว่ารัฐภาคีผูกพันในสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้
 อย่างชัดเจนในความตกลงนั้นไม่ได้ หากประเทศภาคีต้องการผูกพันอะไรใหม่นอกเหนือไปจากที่
 มีอยู่จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมดังที่ต้องการให้ความคุ้มครองนั้น เนื่องจากประวัติและวิวัฒนา
 การของอนุสัญญากรุงเบอร์น ทำให้เห็นว่าจะต้องตีความแบบจำกัดและเคร่งครัด (Law of

Limitation) * เพราะการที่อนุสัญญากรุงเบอร์นมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง เพื่อเพิ่มเติมสิ่งที่ต้องการให้มีการคุ้มครองใหม่ ๆ เข้าไป ตามที่ประเทศภาคีระยะหลังต้องการ แสดงให้เห็นว่าประเทศภาคีในระยะต้นแสดงเจตนาผูกพันไว้เท่าใดก็ต้องถือว่าผูกพันเท่านั้น จะไปตีความว่าการที่อนุสัญญากรุงเบอร์นฉบับแก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน ไม่ได้กำหนดยกเว้นคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ไว้ชัดแจ้งจึงตีความว่าคุ้มครองถึงด้วยข้อย่อมไม่ชอบด้วยเหตุผล แต่จะต้องตีความให้สอดคล้องกับลักษณะและวิวัฒนาการของอนุสัญญานี้ด้วย คือ ถือว่าสิ่งใดที่ไม่ได้บัญญัติครอบคลุมไว้ก็ถือว่าไม่ครอบคลุมคุ้มครองไปถึง เพราะอะไรที่ต้องการจะให้เพิ่มการคุ้มครองก็จะมาตกลงกันเป็นครั้ง ๆ ไปในภายหลังในประการสุดท้ายเป็นที่น่าสังเกตว่า ขณะแก้ไขอนุสัญญากรุงเบอร์น ค.ศ. 1886 ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อ ค.ศ. 1908 หรือมีพิธีสาร (Protocol) เพิ่มเติม ณ กรุงเบอร์น เมื่อ ค.ศ. 1914 ขณะที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสมาชิกเมื่อ ค.ศ. 1931 (พ.ศ. 2474) นั้น ยังไม่มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์กันเลย (เครื่องคอมพิวเตอร์เริ่มมีใช้ประมาณ ทศวรรษ 1950) ดังนั้น จะตีความว่าประเทศไทยมีพันธกรณีตามอนุสัญญากรุงเบอร์นที่จะต้องคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์คงจะไม่ได้ เพราะฉะนั้น หากมีการบัญญัติว่าให้การคุ้มครองสหรัฐอเมริกาเพียงเท่าที่ประเทศไทยให้ความคุ้มครองแก่ประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญากรุงเบอร์นแล้ว สหรัฐอเมริกาก็จะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองสิทธิในคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ไปด้วยเช่นกัน

8. ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีการกำหนดรายละเอียดไว้อย่างชัดเจนจนเกินไป ที่ไม่เป็นไปตามข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการให้ความคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ ซึ่งสหรัฐอเมริกามุ่งหวังอย่างมากที่จะให้ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ รวมทั้งการที่กำหนดให้ได้รับการคุ้มครองเพียงเท่าที่ภาคีอนุสัญญากรุงเบอร์นจนอาจจะ เป็นสาเหตุให้สหรัฐอเมริกายกเป็นข้ออ้าง ปฏิเสธการดำเนินการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ในครั้งนี้ได้ อันจะถือว่าประเทศไทยไม่มีความก้าวหน้าในการดำเนินการให้ความคุ้มครองแก่ลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาอาจจะดำเนินมาตรการตอบโต้ทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นการเพิกถอนสิทธิพิเศษทางศุลกากร (GSP.) หรือดำเนินการตอบโต้

* ดู Dissenting opinion คดี Lotus (France V. Turkey) Permanent Court of International Justice ., P.C.T.J. , Sre.A No.10.

ทางการค้าตามมาตรา 301 แห่งรัฐธรรมนูญการค้าได้

5.3 ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ที่เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์

เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2530 พลเรือตรี กุมภ กมลนาวัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 โดยการเพิ่มเติม วรรค 2 และวรรค 3 ของมาตรา 42 และให้ยกเลิกความในมาตรา 42 และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

"มาตรา 42 งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศเป็นภาคีอยู่ด้วย และกฎหมายของประเทศนั้น ได้ให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของภาคีอื่น ๆ แห่งอนุสัญญาดังกล่าวหรืองานอันมีลิขสิทธิ์ขององค์การระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

คนชาติและบริษัทของประเทศภาคีในสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยเป็นคู่ภาคี จะต้องมีสิทธิภายในราชอาณาจักรไทยอย่างเดียวกับคนชาติและบริษัทของประเทศไทย ในเรื่องลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมและศิลปกรรม เมื่อได้ปฏิบัติตามกฎหมายที่ใช้อยู่ ทั้งนี้ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

สิทธิที่คนชาติและบริษัทของประเทศภาคีในสนธิสัญญาตามวรรคสองจะได้อยู่ในราชอาณาจักรนั้น ย่อมมีได้เพียงเท่าที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันอยู่ตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ทำ ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อเดือน กันยายน ค.ศ. 1886 ซึ่งได้แก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 1908 และสำเร็จบริบูรณ์ด้วยโปรโตคอลเพิ่มเติม ลงนาม ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1914"

โดยให้เหตุผลว่า "เนื่องจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันได้ให้ความคุ้มครองแก่ลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ เฉพาะงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยความคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี และงาน

อันมีลิขสิทธิ์ขององค์การระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยร่วม เป็นสมาชิกอยู่ด้วยเท่านั้น สมควรขยายการคุ้มครองในเรื่องลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมและศิลปกรรมให้แก่คนชาติและบริษัทของประเทศภาคีในสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยเป็นคู่ภาคีอยู่ด้วย โดยให้ความคุ้มครองเพียงเท่าที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันอยู่ตามสัญญาระหว่างประเทศ ว่าด้วยความคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรมเท่านั้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติขึ้น"

ร่างพระราชบัญญัตินี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งมีข้อสังเกตหลายประการดังนี้

1. การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 42 โดยการเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 42 วรรค 2 และ 3 นี้ เห็นว่าเป็นการไม่สมควร เนื่องจากมาตรา 42 เป็นการก่อตั้งระบบลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศและเป็นการอนุวัติการข้อตกลงระหว่างประเทศในระดับภาคี แต่การที่จะแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ให้คุ้มครองลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาไม่เป็นการก่อตั้งระบบลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศแต่อย่างใด และเป็นการอนุวัติการข้อตกลงระหว่างประเทศในระดับทวิภาคี จึงไม่ควรนำมาบัญญัติรวมไว้ในมาตรา 42 อันอาจจะก่อให้เกิดความสับสน และใช้บทบัญญัติดังกล่าวไม่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงได้

2. ร่างพระราชบัญญัตินี้มีการจำกัดขอบเขตการคุ้มครองลิขสิทธิ์ เฉพาะในการให้ความคุ้มครองแก่คนชาติและบริษัทของประเทศภาคีในสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยเป็นคู่ภาคีอยู่ และให้ความคุ้มครองเฉพาะแก่ลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมและศิลปกรรม รวมทั้งจะให้ความคุ้มครองเท่าเทียมกับประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาเบอร์น เช่นเดียวกับร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ ยกเว้นแต่ไม่บัญญัติเรื่องการไม่ให้ความคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจจะทำให้สหรัฐอเมริกาอาจจะยินดีที่จะยอมรับการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ครั้งนี้ได้มากกว่าร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ แม้ว่าจะไม่ตรงตามข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาในบางประเด็นก็ตาม เช่น การให้ความคุ้มครองเท่ากับประเทศภาคีอนุสัญญากรุงเบอร์น เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามผลของการกำหนดให้ได้รับความคุ้มครองเท่ากับประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญากรุงเบอร์นนั้น จะทำให้สหรัฐอเมริกาไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ด้วย เนื่องจากประเทศไทยไม่มีพันธกรณีที่จำเป็นต้องให้ความคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ตามอนุสัญญากรุงเบอร์น ตามเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

5.4 ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ที่เสนอ
โดยคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่) พ.ศ.
ของสภาผู้แทนราษฎร

ได้มีการบรรจุเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 นี้เข้าในระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2530 และในที่สุดสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติรับหลักการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ด้วยคะแนน 189 ต่อ 122 เสียง และให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั้ง 3 ฉบับร่วมกันโดยใช้ร่างพระราชบัญญัติของรัฐบาลเป็นหลัก และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติจำนวน 26 คน เป็นฝ่ายรัฐบาล 5 คน (ราษฎร 1 คน) และ ส.ส. จำนวน 21 คน และให้แปรญัตติภายใน 15 วัน

คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ... ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ กำหนดให้มีการเพิ่มเติมวรรค 2 ของมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 โดยให้ยกเลิกมาตรา 42 และให้ใช้ความต่อไปนี้

"มาตรา 42 งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ซึ่งประเทศที่เป็นภาคีอยู่ด้วย และกฎหมายของประเทศนั้นได้ให้ความคุ้มครองเช่นเดียวแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของภาคีอื่นๆ แห่งอนุสัญญาดังกล่าว หรืองานอันมีลิขสิทธิ์ขององค์การระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ และเพียงเท่าที่ประเทศไทยมีพันธกรณีตามอนุสัญญา ทั้งนี้ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

ในกรณีที่ประเทศไทยมีความตกลงเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์กับประเทศอื่นก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลมาใช้บังคับ และกฎหมายของประเทศอื่นนั้นได้ให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกันแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศไทย งานของคนชาติหรือนิติบุคคลของประเทศที่มีความตกลงกับประเทศไทยนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครองเพียงเท่าที่มีการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ และเพียงเท่าที่ประเทศไทยมีพันธกรณีตามความตกลงที่ต้องให้ความคุ้มครอง ทั้งนี้

ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา”⁹

ในเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ที่เสนอโดยคณะกรรมการนี้ เป็นกฎหมายที่มีเนื้อหาสาระที่ชัดเจน โดยมุ่งที่จะช่วยบรรเทาภาระของประเทศไทยในการให้ความคุ้มครองแก่สหรัฐอเมริกา และพยายามแก้ไขปัญหาลิขสิทธิ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา ให้มีบทบัญญัติอยู่ในระดับที่สหรัฐอเมริกายอมรับได้ ในขณะที่เดียวกันก็ให้สามารถปกป้องผลประโยชน์ของประเทศไทยไว้ให้มากที่สุด ซึ่งร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฉบับนี้มีข้อที่น่าสังเกตดังนี้

1. ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยคณะกรรมการนี้ เป็นการแก้ไขโดยเพิ่มเติมวรรค 2 ของมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 252 ในขณะที่เนื้อหาในวรรคแรกของมาตรา 42 เป็นเรื่องระบบลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศเป็นการอนุวัติการข้อตกลงที่เป็นพหุภาคี (Multilateral Agreement) ซึ่งได้แก่อนุสัญญาาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรมทำ ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อเดือน กันยายน ค.ศ. 1886 ซึ่งได้แก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 1908 และสำเร็จสมบูรณ์ด้วยโปรโตคอลเพิ่มเติม ลงนาม ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1914 (Berlin Act, 1908)¹⁰ แต่ในวรรค 2 ของมาตรา 42 ที่เพิ่มเติมเข้าไปใหม่นี้ ไม่ได้ก่อให้เกิดระบบลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ และเป็นการอนุวัติการข้อตกลงที่เป็นทวิภาคี (Bilateral Agreement) หรือข้อตกลงสองฝ่าย ซึ่งก็หมายถึงสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา นั้นเอง

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาของในวรรค 1 และวรรค 2 นั้นเป็นบทบัญญัติคนละเรื่องคนละระบบกันซึ่งในตามหลักการแล้วไม่ควรจะนำบทบัญญัติไว้ในมาตราเดียวกัน ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดการสับสนในระบบของเนื้อหาได้ เพราะหลักเกณฑ์ ความสัมพันธ์ และเจตนารมณ์ของวรรค

9. บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่...) พ.ศ. สภาผู้แทนราษฎร, ครั้งที่ 11

10. มาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ พ.ศ. 2526

1 และวรรค 2 แตกต่างกัน ดังนั้น จึงเห็นว่าควรนำเอาความในวรรค 2 ของมาตรา 42 ดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในอีกมาตราหนึ่ง คือ 42 ทวิ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลเสียแต่อย่างใด แต่กลับเป็นผลดีกว่าเสียอีก เพราะจะทำให้บทบัญญัติดังกล่าวมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือและเป็นการป้องกันตีความที่อาจจะมีความคลาดเคลื่อนได้ และสำหรับรัฐอเมริกาเองก็ได้เรียกร้องขนาดที่กำหนดให้ประเทศไทยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ เพื่อให้การคุ้มครองแก่สหรัฐอเมริกา ลงในมาตรา 42 เพียงแต่ต้องการให้มีการให้ความคุ้มครองแก่สหรัฐอเมริกาตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ก็น่าจะเพียงพอที่จะเป็นการตอบสนองข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาได้แล้ว

2. ในร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวนั้น ไม่มีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นการให้ความคุ้มครองแก่สหรัฐอเมริกา แต่ในเนื้อหาของบทบัญญัติในส่วนที่ว่า "ในกรณีที่ประเทศไทยมีความตกลงเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์กับประเทศอื่นก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ" นั้น ซึ่งเป็นผลจากการที่กระทรวงการต่างประเทศยืนยันว่า จนกระทั่งถึงปัจจุบันที่ประเทศไทยมีความตกลงเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์กับประเทศอื่นอยู่เพียงฉบับเดียว คือ สนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างราชอาณาจักรไทยและสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2509 ที่เป็นปัญหาอยู่ขณะนี้เท่านั้น ¹¹ ส่วนสนธิสัญญาทางไมตรีฯ ที่ทำกับประเทศอื่น ๆ ได้บอกเลิกหมดแล้ว ทำให้คณะกรรมการได้กำหนดข้อความดังกล่าวลงไป ซึ่งจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองแก่สหรัฐอเมริกาเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม หากไม่มีถ้อยคำว่า " ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ " จะมิผลให้เมื่อรัฐบาลไปทำความตกลงทวิภาคีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์กับประเทศอื่นใดแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายอนุวัติการความตกลงดังกล่าว เพราะมีบทบัญญัติในวรรค 2 นี้ ครอบงำอยู่ตลอดไปแล้ว ซึ่งไม่เป็นการปิดปากตนเองเอาไว้ และทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติไม่มีโอกาสตรวจสอบผลดีผลเสียที่มีต่อประชาชนอันเป็นผลมาจากการไปลงนามในความตกลงดังกล่าว

3. จะเห็นได้ว่าตามร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวตอนหนึ่งใช้ถ้อยคำว่า "ความ

11. บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. สภาผู้แทนราษฎร, ครั้งที่ 4.

ตกลงเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์..." นั้นมีความคลาดเคลื่อนอยู่ เพราะเจตนารมณ์ของการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ครั้งนี้ เพื่ออนุวัติการสนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างราชอาณาจักรไทยและสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2509 ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมหลายเรื่อง เช่น การนำเข้าส่งออกสินค้า ความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และทรัพย์สิน การประกอบอาชีพ การเดินเรือ เป็นต้น ส่วนเรื่องลิขสิทธิ์มีกล่าวถึงเพียงแห่งเดียวและเป็นเพียงส่วนหนึ่งของวงเล็บ 2 ของข้อ 5 เท่านั้น สนธิสัญญาทางไมตรีจึงไม่ใช่ความตกลงเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ และการใช้ถ้อยคำเช่นนี้จะหมายถึงการให้ความคุ้มครองแก่พันธกรณีตามความตกลงระดับทวิภาคีทุกชนิด ทุกประเภท จะไม่ได้หมายถึงเฉพาะสนธิสัญญาทางไมตรีเท่านั้น ซึ่งจะเป็นการขยายขอบเขตการคุ้มครองลิขสิทธิ์ให้กว้างกว่าเจตนารมณ์ของการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ครั้งนี้

4. ในวรรค 2 ของมาตรา 42 นี้ มีการจำกัดขอบเขตการคุ้มครองลิขสิทธิ์เอาไว้อย่างชัดเจน คือ ให้ความคุ้มครองแก่งานของคนชาติและนิติบุคคลของประเทศที่มีความตกลงกับประเทศไทยนั้น ได้รับการปฏิบัติอย่างคนชาติ หรือเป็นการนำหลัก National Treatment มาบัญญัติไว้แต่ถ้อยคำที่แตกต่างไปจากถ้อยคำในสนธิสัญญา คือ ในสนธิสัญญาใช้ถ้อยคำว่า "บริษัท" (Companies) ไม่ใช่นิติบุคคลอย่างเช่นในบทบัญญัตินี้ แต่โดยเหตุที่คำว่า "Companies" กับ "Cooperation" ในกฎหมายของต่างประเทศกับกฎหมายไทยนี้มีความสัมพันธ์อยู่ การใช้คำว่า "นิติบุคคล" (Juristic Persons) นั้น อาจจะเป็นด้วยเหตุผลที่ว่าสามารถช่วยได้ให้มีความชัดเจนและครอบคลุมได้มากขึ้นก็ได้ แต่หากมองในอีกแง่หนึ่งก็เป็นการขยายขอบเขตการคุ้มครองมากกว่าที่ประเทศไทยมีพันธกรณีอยู่ และทำให้เกิด

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเหลื่อมกันระหว่างคำจำกัดความคำว่า "บริษัท" ในสนธิสัญญาไมตรีฯ * กับคำว่า "นิติบุคคล" ในมาตรา 42 วรรค 2 ใหม่ นี้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาประกอบกับเงื่อนไขในตอนท้ายของมาตรา 42 วรรคสอง ที่กำหนดขอบเขตการให้ความคุ้มครองเพียงเท่าที่ประเทศไทยมีพันธกรณีตามความตกลงที่จะต้องให้ความคุ้มครอง ทำให้เมื่อเกิดคดีขึ้นในศาล ศาลสามารถตีความคำว่า "นิติบุคคล" ให้ถูกต้องตามพันธกรณีในสนธิสัญญาได้ ดังนั้นหากประสงค์ที่จะเป็นไปตามพันธกรณีของข้อ 5(2) อย่างชัดเจนแล้วก็ควรใช้คำว่า "บริษัท" จะเหมาะสมกว่า

5. การนำเอา "หลักต่างตอบแทน" (Reciprocity) มาบัญญัติรวมไว้ คือถ้อยคำที่ว่า "กฎหมายของประเทศอื่นนั้นได้ให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกันแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทย" และเพิ่มเติมถ้อยคำ "... ย่อมได้รับการคุ้มครองเพียงเท่าที่มีการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้" นั้น เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก และเป็นการขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วย กล่าวคือ หากใช้แต่หลักปฏิบัติอย่างคนชาติ (National Treatment) เพียงอย่างเดียวย่อมหมายถึงจะต้องคุ้มครองให้แก่งานของคนชาติและบริษัท

* สนธิสัญญาทางไมตรีและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2509 ข้อ 2(1) ได้ให้บทนิยามของคำว่า "companies" เอาไว้ดังนี้

"1. Companies constituted under the applicable laws and regulations of either Party shall be deemed to have the nationality of that Party and shall have their juridical status recognized within the territories of the other Party. As used in the present Treaty, "companies" means :

(a) with reference to Thai companies : juristic persons under Thai laws. Whether or not with limited liability and whether or not for pecuniary profit ;

(b) with reference to United States companies : corporations, partnerships, companies and other associations, whether or not with limited liability and whether or not pecuniary profit."

อเมริกันเท่าที่เกี่ยวกับคนและบริษัทไทยทุกประการ แม้ว่าคนชาติหรือบริษัทนั้นจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาก็ตาม หากมีถ้อยคำดังกล่าวมาประกอบด้วยจะส่งผลให้ประเทศไทยจะต้องให้ความคุ้มครองแก่งานที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาเท่านั้น ซึ่งรวมถึงระดับในความคุ้มครองในงานนั้นด้วย เช่น อายุในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ หากการคุ้มครองของกฎหมายสหรัฐอเมริกามีมากกว่ากฎหมายไทยแล้ว งานนั้นก็จะได้ได้รับความคุ้มครองเพียงเท่าที่ไม่เกินไปกว่ากฎหมายไทยได้ให้ความคุ้มครอง หรือกฎหมายสหรัฐอเมริกาให้ความคุ้มครองในระดับที่ต่ำกว่ากฎหมายไทยแล้ว งานนั้นก็ได้รับการคุ้มครองเพียงระดับที่สหรัฐอเมริกาให้ความคุ้มครองเท่านั้น ซึ่งเป็นผลดีต่อประเทศไทยอย่างมาก และมีความชัดเจนสมบูรณ์ในแง่เทคนิคทางกฎหมาย คือ สามารถช่วยจัด และป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้

6. นอกจากนี้ยังมีการกำหนดขอบเขตการคุ้มครองได้อย่างรัดกุม ซึ่งเป็นผลประโยชน์ต่อการตีความอย่างมาก กล่าวคือ เป็นการเปิดทางออกไว้ให้กับศาลในการตีความว่าขอบเขตการคุ้มครองนั้นมีเพียงใด โดยใช้ถ้อยคำว่า "ย่อมได้รับความคุ้มครอง...และเพียงเท่าที่ประเทศไทยมีพันธกรณีตามความตกลงที่ต้องให้ความคุ้มครอง" กล่าวคือ ประเทศไทยมีพันธกรณีเพียงใดตามสนธิสัญญาก็จะให้ความคุ้มครองเพียงเท่านั้น เช่น สิทธิข้างเคียง (Neighbouring Rights) ที่นำมาบัญญัติรวมไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ อาทิ งานแพร่เสียงแพร่ภาพและงานโสตทัศนวัสดุ จะไม่ได้รับความคุ้มครองหรือกรณีที่ศาลจะตีความว่า ในเรื่องคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ประเทศไทยไม่มีพันธกรณีตามสนธิสัญญาทางไมตรีฯ เป็นต้น

7. ในมาตรา 42 วรรคหนึ่ง คณะกรรมาธิการได้เพิ่มเติมข้อความว่า "...และเพียงเท่าที่ประเทศไทยมีพันธกรณีตามอนุสัญญา" ซึ่งเป็นการถือโอกาสแก้ไขข้อบกพร่องที่มีมาในอดีต กล่าวคือ มาตรา 42 เดิมนั้นได้กำหนดขอบเขตการให้ความคุ้มครองแก่ลิขสิทธิ์ต่างประเทศนั้นว่า "ย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้" ซึ่งเป็นปัญหาถกเถียงกันว่า จะเป็นการขยายขอบเขตการให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของต่างประเทศให้ได้รับความคุ้มครองเกินกว่าพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ตามอนุสัญญากรุงเบอร์ลินฉบับแก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1908 สำเร็จสมบูรณ์ด้วยโปรโตคอลเพิ่มเติม ณ กรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1914 ที่ประเทศไทยได้ภาคยานุวัติเป็นภาคีอยู่ เนื่องจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 นี้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่งานสร้างสรรค์บางประเภท เช่น งานแพร่เสียงแพร่ภาพ โสตทัศนวัสดุ และงานภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งมีได้บัญญัติรวมอยู่ในความหมายของคำว่า "วรรณกรรมและศิลป

กรรม" ตามที่ประเทศไทยมีพันธกรณีอยู่ต่อภาคีอนุสัญญากรุงเบอร์ลิน รวมทั้งงานศิลปะประยุกต์ที่ประเทศไทยได้ทำข้อสงวนยกเว้นไม่ขอผูกพันให้ความคุ้มครองด้วย แต่เมื่อมีการเพิ่มเติมข้อความว่า "เท่าที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันระหว่างประเทศ" แล้วจะทำให้ปัญหาข้อถกเถียงดังกล่าวหมดสิ้นไป

8. จะเห็นได้ว่า ตามร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ที่เสนอโดยคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์มิได้ระบุว่า จะให้ความคุ้มครองระบบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์หรือคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์หรือไม่ โดยมุ่งหวังที่จะให้ศาลเป็นผู้ตัดสินเองว่า คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์หรือไม่ ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากท่าทีของฝ่ายไทยในการเจรจาปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์กับสหรัฐอเมริกาที่ยืนยันว่า เรื่องคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์เป็นเรื่องแยกต่างหากจากเรื่องลิขสิทธิ์ทั่วไปและประเทศไทยไม่เคยตกลงหรือมีข้อผูกพันใด ๆ กับสหรัฐอเมริกาในเรื่องคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ รวมทั้งไม่ต้องการให้สหรัฐอเมริกาเพิ่มแรงกดดันต่อประเทศไทย ทั้งนี้ เนื่องมาจากฝ่ายบริหารได้ยอมรับที่จะแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์เพื่อให้การคุ้มครองแก่สหรัฐอเมริกาแล้ว ส่วนเรื่องคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์หากศาลยุติธรรมตัดสินว่า คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ไม่ใช่งานอันมีลิขสิทธิ์แล้ว รัฐบาลไทยสามารถกล่าวอ้างได้ว่าเป็นเรื่องและอำนาจของฝ่ายตุลาการ ซึ่งทางฝ่ายบริหารจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวมิได้ อันเป็นไปตามทฤษฎีแบ่งแยกอำนาจของรัฐ ซึ่งสหรัฐอเมริกายึดถือทฤษฎีนี้ แต่เหตุผลที่แท้จริงก็คงต้องการจะยืดเวลาในการชี้ขาดว่า จะให้ความคุ้มครองสิทธิในคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์หรือไม่ออกไปเท่านั้น ซึ่งผลสุดท้ายอาจจะไม่แตกต่างกันนัก เพราะหากศาลพิจารณาว่า คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ก็จะเป็นไปตามที่สหรัฐอเมริกาต้องการ หากศาลตีความว่าคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ไม่ใช่งานอันมีลิขสิทธิ์ สหรัฐอเมริกาจะมาทำการเรียกร้องโดยใช้มาตรการเดิม คือ สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร มาตรการตอบโต้ทางการค้า และมาตรการทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ให้ประเทศไทยให้ความคุ้มครองแก่คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์อยู่นั่นเอง

9. ในประเด็นเกี่ยวกับอนุสัญญากรุงเบอร์ลินนั้น จะเห็นได้ว่าในร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ที่เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชากรไทยและพรรคประชาธิปัตย์นั้น มีการกำหนดขอบเขตในการให้ความคุ้มครองแก่งานของคนชาติและบริษัทของสหรัฐอเมริกาว່ว่าจะได้รับความคุ้มครองเพียงเท่าที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันอยู่ตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ทำ ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อเดือน กันยายน ค.ศ. 1886 ซึ่ง

ได้แก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 13 กันยายน ค.ศ. 1908 โดยที่ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอ โดยคณะกรรมการฯ นั้นมิได้บัญญัติในส่วนนี้ ซึ่งบทบัญญัติในส่วนนี้มีข้อสังเกตที่น่าสนใจหลายประการดังนี้ คือ

9.1 การแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ที่ให้แก่สหรัฐอเมริกา นั้นเป็นการที่ประเทศไทยให้ความคุ้มครองแก่สหรัฐอเมริกา มากกว่าที่ประเทศไทยให้กับประเทศภาคีสมาชิกของอนุสัญญาเบอร์ลินอีก 80 ประเทศ ซึ่งอาจถูกครหาจากประเทศภาคีสมาชิกได้ และยังอาจนำไปสู่การเรียกร้องให้มีการขยายขอบเขตการคุ้มครองลิขสิทธิ์จากประเทศภาคีสมาชิกอื่น ๆ

9.2 การที่ประเทศไทยให้ความคุ้มครองแก่สหรัฐอเมริกา เท่าเทียมกับประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญากรุงเบอร์ลินนั้น จะทำให้ประเทศไทยสามารถนำเอาข้อจำกัดที่ประเทศไทยวางไว้สำหรับประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาเบอร์ลินมาใช้บังคับการให้ความคุ้มครองแก่สหรัฐอเมริกาด้วย ซึ่งก็คือข้อสงวนไม่ผูกพันที่กรุงเบอร์ลินฉบับแก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1908 จำนวน 6 ข้อ เช่น ไม่คุ้มครองแก่ศิลปประยุกต์ จะไม่ให้ความคุ้มครองมากกว่าประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดแห่งงาน หากไม่มีการแปลหรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นแปลงานเป็นภาษาไทยภายใน 10 ปี นับแต่วันที่มีการพิมพ์โฆษณาผลงานนั้นเป็นครั้งแรก ก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองงานที่แปลนั้น เป็นต้น

9.3 การกำหนดให้สหรัฐอเมริกาได้รับความคุ้มครองเพียงเท่าที่ประเทศไทยให้แก่ประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาเบอร์ลินจะช่วยในการแก้ไขปัญหาเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิในคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ได้ ทั้งนี้เพราะในอนุสัญญากรุงเบอร์ลินฉบับแก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1908 (Berlin Act, 1908) ที่ประเทศไทยภาคีเป็นและมีภาระผูกพันจะต้องให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์แก่ประเทศภาคีสมาชิกอื่นนั้น ไม่ได้กำหนดการให้ความคุ้มครองแก่คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ไว้ ดังนั้น ประเทศไทยยังไม่มีพันธกรณีคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ให้กับประเทศภาคีสมาชิกดังกล่าว เพราะการตีความในการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศนั้น จะตีความว่ารัฐภาคีผูกพันในสิ่งที่ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในความตกลงนั้นได้ หากประเทศภาคีต้องการผูกพันอะไรใหม่นอกเหนือไปจากที่มีอยู่จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมสิ่งที่ต้องการให้ความคุ้มครองนั้น เมื่อพิจารณาประวัติและวิวัฒนาการของอนุสัญญากรุงเบอร์ลินทำให้เห็นว่าจะต้องใช้การตีความแบบจำกัดและเคร่งครัด (Law of Limitation) เพราะการที่อนุสัญญากรุงเบอร์ลินมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งเพื่อเพิ่มเติมงานที่ต้องการคุ้มครองใหม่ ๆ เข้าไป ดังนั้น

ประเทศภาคีในระยะต้นได้แสดงเจตนาผูกพันไว้เท่าใดก็ต้องถือว่าผูกพันเท่านั้น จะไปตีความว่าการที่อนุสัญญากรุงเบอร์ลินฉบับแก้ไขที่กรุงเบอร์ลินไม่ได้บัญญัติยกเว้นไม่ความคุ้มครองแก่คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ไว้ชัดแจ้ง จึงตีความว่าจะต้องคุ้มครองถึงด้วย หรือจะตีความว่าเป็นงานในแผนการวรรณกรรม วิทยาศาสตร์ หรือศิลปะ ก็ย่อมไม่ชอบด้วยเหตุผล ประการสำคัญเป็นที่น่าสังเกตว่า ขณะที่แก้ไขอนุสัญญากรุงเบอร์ลิน ค.ศ. 1886 ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อ ค.ศ. 1908 หรือมีพิธีสาร (Protocol) เพิ่มเติม ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อ ค.ศ. 1914 หรือขณะที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสมาชิกเมื่อ ค.ศ. 1931 (พ.ศ. 2474) นั้น ยังไม่มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์กันเลย (เครื่องคอมพิวเตอร์เริ่มมีใช้ ประมาณ ทศวรรษ 1950) ดังนั้น จะตีความว่าประเทศไทยมีพันธกรณีตามอนุสัญญากรุงเบอร์ลินที่จะต้องคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์คงจะไม่ได้ เพราะฉะนั้น หากมีการบัญญัติให้การคุ้มครองสหรัฐอเมริกาเพียงเท่าที่ประเทศไทยให้ความคุ้มครองแก่ประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญากรุงเบอร์ลินแล้ว สหรัฐอเมริกาก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิ์ในคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ไปด้วยเช่นกัน

ต่อมาเมื่อมีการเสนอร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ในสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2531 สภาผู้แทนราษฎรได้มีมติ 183 ต่อ 134 เสียง เห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ในวันที่ 29 เมษายน 2531 ได้มีการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นเหตุให้ร่างพระราชบัญญัตินี้ตกไปไม่มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย ตามมาตรา 131 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 * จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ไม่มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ให้รัฐสภาพิจารณาอีก เนื่องจากสหรัฐอเมริกาได้ยื่นเข้าภาคยานุวัติเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญากรุงเบอร์ลินเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2531 และจะมีผลตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2532 โดยที่สหรัฐอเมริกาได้แจ้งให้ประเทศไทยทราบในการเจรจาการค้ากับฝ่ายไทยเมื่อวันที่ 28-29 พฤศจิกายน 2531 ว่า เมื่อสหรัฐอเมริกาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญากรุงเบอร์ลินแล้ว ก็ไม่ตั้งใจที่จะเรียกร้องให้ประเทศไทยแก้ไขพระราชบัญญัติ

* รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 มาตรา 131 บัญญัติว่า

" ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร บรรดาร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบด้วย หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา ให้เป็นอันตกไป "

ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาได้แสดงท่าทีว่าหากประเทศไทยไม่ให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาเท่าเทียมกับคนไทย ยกเว้น ข้อจำกัดสิทธิในเรื่องระยะเวลาการคุ้มครองและสิทธิในการแปลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 5 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ พ.ศ. 2526 (ซึ่งหมายถึงว่าอย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกายังต้องการที่จะได้รับการคุ้มครองมากกว่าภาคีสมาชิกอนุสัญญากรุงเบอร์ลินอื่น) นอกจากนี้ ในกรณีที่ศาลไทยตีความว่าคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ไม่ใช่งานอันมีลิขสิทธิ์สหรัฐอเมริกาก็จะเรียกร้องให้ประเทศไทยแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ให้งานอันมีลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกับคนไทย และจะต้องให้ความคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ด้วย จะเห็นได้ว่าการที่สหรัฐอเมริกาเข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญากรุงเบอร์ลินนั้นทำให้สหรัฐอเมริกาทอนถอนท่าทีไปจากข้อเรียกร้องเดิมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ศูนย์วิทยพัธพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย